

Indledning

I 1774 solgte staten Antvorskov Ryttergods på auktion. Godset blev delt i 9 hovedgårde og J.M.H. Castenschiold købte syv landsbyer og byggede hovedgården Valbygård. Det fik fatale konsekvenser for det lille landsbysamfund St. Valby. Det bestod af 14 gårde, en smedje, nogle få huse og en skole. Castenschiold fik tilladelse til at nedrive hele landsbyen for at opføre hovedgården og beboerne blev således ofre for omstrukturering og Castenschiold's vision.

Det er vores held i dag, da det betyder at fundamenterne af landsbyen har ligget uberørt siden slutningen af 1700-tallet og det giver unikke undersøgelsesmuligheder. Området ligger dog i dyrket mark og landsbyen er truet af ploven.

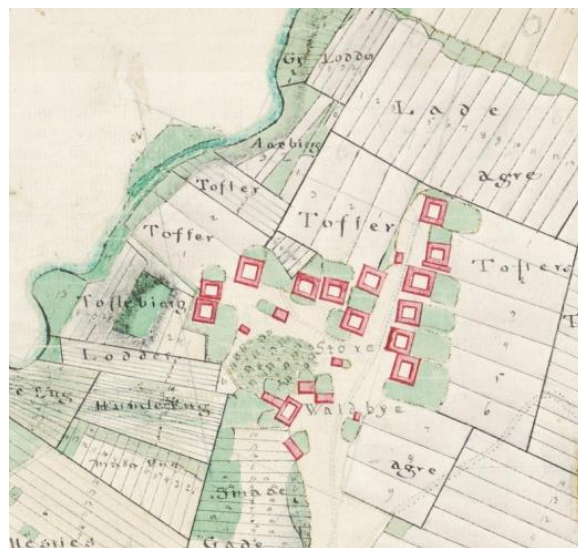
Historik

Landsbyen optræder på rytterdistriktkortet fra 1769. Her ses gården spredt på skråningen nord for marken hvor Valbygård ligger i dag. Kortet er udarbejdet umiddelbart før nedlæggelsen og således et dækkende billede af landsbyens indretning og det helt unikt med et så fyldestgørende kartografisk kildemateriale.

Fem gårde blev udgravet i årene 1945 til 1953 ved en storstilet undersøgelse fortaget af Axel Steensberg -arkæolog og etnolog. Steensbergs undersøgelser gav genlyd internationalt og ligger til grund for den metodiske udvikling af større fladeudgravninger. Samtidig satte Steensbergs undersøgelser fokus på landbebyggelsen, hvor man hidtil primært havde interesseret sig for borge, kirker og byer. Endelig er det store tværfaglige arbejde Steensberg leverede helt særegent, hvor de arkæologiske, historiske og etnologiske kilder blev bragt i spil samtidig for at rekonstruere landsbyens sociale strukturer.

Der blev ved undersøgelsen fundet en anelig mængde dele af almindelige brugsgenstande, husgeråd og personligt udstyr samt dyreknoget foruden konstruktionselementer som lergulve, fundamentsten, stolpehuller, brolægning, ildsteder og brønde. De ældste genstande er fra

nyere stenalder, mens der fra vikingetiden og frem til 1774 har været bebyggelser på stedet gennem alle årene.

Status

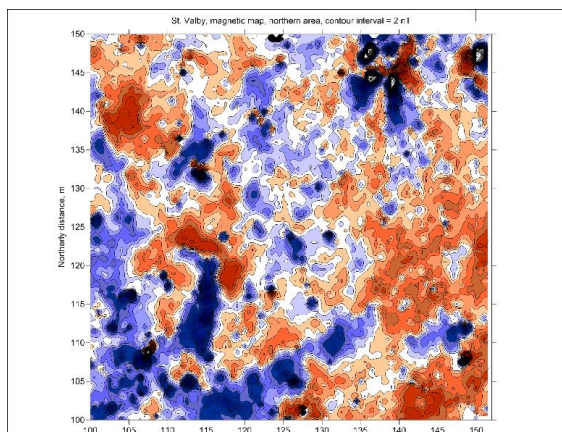
Sydvestsjællands Museum har modtaget en stor mængde detektorfund der er fremkommet på

marken. Heri blandt en Guds lam fibel. Fundene strækker sig tidsmæssigt fra omkring 1000-tallet til ca. 1400 med hovedparten i omkring 1250.

Selvom landsbyen blev nedlagt og alt brugbart materiale over jorden fjernet, viser erfaring, at der stadig er en mulighed for at erkende sylstensrækker, ildsteder og ovanlæg. Det giver mulighed for at undersøge gårdens indretning og udvikling i et langt tidsperspektiv, stabilitet i konstruktionen og funktion samt udskille faser i kulturlag.

Forskningsspørgsmål

Gården har været forfaldet for efterfølgende at blomster op med en ny fæster og det skal undersøges om dette skift kan observeres i de materielle levn. Det vil således være aktuelt at undersøge om en detaljeret tidsdybde og faseinddeling kan efterspores.

Der foreligger en magnetometerundersøgelse og en georadar-undersøgelse, hvor signifikante udslag kan tolkes som fundamenter eller grøfter i forbindelse med gården. Det er således formålet at undersøge forholdet mellem de non-destruktive undersøgelser og det materiale levn for i fremtiden at optimere anvendelsen af disse metoder.

Det er desuden hensigten at rekonstruere stuehusets planløsning og udrede stabile og labile konstruktioner i forbindelse med husets funktionalitet og strukturering over tid.

Perspektiv

Undersøgelsen foregår i samarbejde med Århus Universitet og er en egenfinansieret forskningsgravning. Det er en del af en større satsning i forbindelse med undersøgelser af den middelalderlige landbebyggelse på Sjælland i projektet Sjællands Middelalder. Der er indgået et

SVM1442 x6

SVM1442 x83

SVM1442 x1

samarbejde med Gilleleje Museum og ønsket er at udvide dette samarbejde til også at omfatte andre museer på Sjælland for derigennem at skabe en mulighed for vidensdeling og kompetenceudvikling de kulturhistoriske museer imellem.